

דבר העורך

זאת התורה לא תהא מחלפת

הפלא ופלא: כאשר אנו עוסקים בסוגיא של 'טלטול מכשירי חשמל בשבת' ועיקר הסוגיא נעוץ בסוגיא של 'מוקצה דשלהבת', עולה דבר פלא, שבדברי הראשונים והאחרונים כמעט ולא מצינו גדר וטעם בדיון 'מוקצה דשלהבת', ורק פוסקי הדורות האחרונים העלו לראשונה גדרים בזה, ועל פי הגדרים שחידשו הכריעו בדיון סוגי מכשירי החשמל השונים.

בזמן הגמ': סיבת הדבר, כי מזמן בריאת העולם עד לפני פחות ממאתיים שנה, עובר בתקופת המשנה והגמ' הרמב"ם והשו"ע ואפילו בזמן המשנ"ב, לא היה שינוי מהותי באמצעי הבעירה, האש הטבעית שימשה את כל יושבי תבל משך כל הדורות לצרכי בישול חימום ותאורה, הקדמונים לא הוזקקו להגדיר את דין 'מוקצה דשלהבת', כי לא היה להם אפשרות להבערת אש בצורה שונה, שיצטרכו לדמות מילתא למילתא ולחלק ביניהם. המצאת החשמל: עם המצאת כח החשמל, השתנו סדרי עולם, וברור ל"ט מלאכות שבת נוצרה מציאות חדשה איך עושים את המלאכה (כגון 'הזורע' אינו ביד אלא עם קומביין), וגדולי הדור בשעתו חידשו מכח מה אסורה הפעלת כלי חשמלי בשבת, משום 'בונה' 'מבעיר' 'תיקון כלי' 'מכה בפטיש' 'מוליד' ועוד. בנוסף ישבו על המדוכה, האם מותר לטלטל בשבת כלי חשמלי ופנס תאורה כשפועל וכשאינו פועל, וכפי שהחזו"א והמנחת שלמה הגדירו 'מוקצה דשלהבת'.

בשנים האחרונות: שינויים רבים ומהפכניים התחוללו במהלך השנים האחרונות בתחומי החשמל והטכנולוגיה האלקטרוניקה והמחשוב, העולם מתפתח בצעדי ענק, וחדשים לבקרים נכנסים חידושים והמצאות אל חיי היום יום של כל אדם על פני תבל.

ואשר על כן, מתעוררות שאלות חדשות, כגון האם מותר לטלטל בשבת נורת לד, מזגן נייד, תנור חימום ללא חוט להט, שעון עם מחשבון, פלאפון המשמש לשעון מעורר, ועוד.

המציאות משתנה ללא הרף, אבל התורה קיימת ללא שינוי בכל סדר הדורות ותהפוכות העולם, אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנַת שְׁלֹמֹה, שְׁזֹאת הַתּוֹרָה לֹא תֵהָא מְחֻלָּפֶת וְלֹא תֵהָא תּוֹרָה אַחֶרֶת מֵאֵת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'טלטול תאורת חירום בשבת'

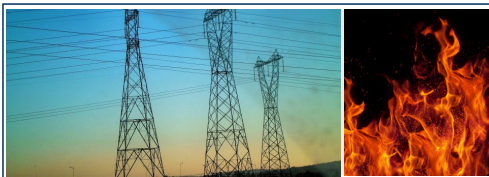
שלהבת נר ופתילה

הקדמה: בגיליון הקודם (מספר 293) התבאר בהרחבה שיטות הפוסקים בענין שימוש בקומקום חשמלי המיוחד לשבת, מצד כמה סוגיות בהלכות שבת, כאשר הסוגיא העיקרית היא טלטול הקומקום כאשר יש בו 'חוט להט', שהוא חוט ברזל המתחמם ומחמם את המים, האם נאסר בטלטול כמו שלהבת של אש שאסור בטלטול בשבת.

בגיליון הנוכחי (מספר 294) נעסוק בעז"ה, האם מותר לטלטל בשבת וביום טוב נורת לד או פלורוסנט (מנורת לילה, תאורת חירום, פנס), במצבים השונים, האם דינו כמוקצה מחמת גופו כדיון 'מוקצה דשלהבת', או שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור שמורת לצורך גופו ומקומו, או שדינו ככלי שמלאכתו להיתר, ואולי גם אם אינו מוקצה, עדיין יש בטלטולו חשש 'זילולא דשבתא'?

1. מוקצה דשלהבת

שלהבת של נר: מבואר בגמ' (שבת דף מז.), נר ושמן ופתילה נחשבים בסיס לשלהבת שהיא עיקרו של הנר, משום שעיקר הנר הוא השלהבת שהוא מוקצה, ולכן גם הנר והשמן והפתילה מוקצה מדיון בסיס לשלהבת. וכך נפסק ב**שו"ע** (או"ח סימן רעט סעיף א) נר שהיה דלוק בשבת וכבה, אסור לטלטלו. וביאר ה**משנ"ב** (ס"ק א), שהשלהבת מוקצה מחמת איסור,



להם לישראל שנהגו בו איסור.

וכן מביאים בשמו (שולחן שלמה סימן שח אות יג הערה לד, שמירת שבת כהלכתה פרק יג סעיף מ, לוח המוקצה עמוד קז) שהורה להתיר רק במאווור או רדיאטור וכדומה, אבל אסר לטלטל מנורה ומפזר חום ותנור חשמלי, כי דינם כאש ממש. ומעשה שהיה, כאשר **תלמידו שליט"א** של הגרש"א זצ"ל סיפר לו שאצל אחד מגדולי הפוסקים, טלטלו מנורה בשבת בכדי שיוכל לקרוא היטב בעליה לתורה, הזדעזע וטען 'היתכן שנהג כך? הרי המנורה היא ממש אש!'

מדינת מותר, וחשש אתי לאחלופי: לדעת הגר"ר משה

פינשטיין זצ"ל (אגרות משה או"ח חלק ג סימן נ, דברות משה שבת דף מז), וכעין זה **באבן ישראל** (חלק ט סימן כז), שלהבת אסורה בטלטול שאינו כלי, כשם שאסור לטלטל אבן אפילו לצורך גופו כיון שאינו כלי. ולכן בשמיכה חשמלית, אינה מוקצה כיון שהוא כלי המופעל על ידי החשמל, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

והעיד **תלמידו שליט"א** (וכן הוא בכמה ספרים הלכות מוקצה ארטסקורל פרק יב הערה ט, הלכה שלמה מוקצה סימן נד צד ב) שראה בעיניו שהגר"מ פינשטיין נהג בעצמו לטלטל בשבת מנורה דולקת עם חוט להט, וכפי שהעיד על עצמו (אגרות משה חלק ה סימן כג) שנוהג להתיר לטלטל מנורת חשמל, ואם אחד רוצה להחמיר יותר (הגם שאני בעצמי איני נוהג כן) הרשות בידו. אך אז יש לידע שלכל הפחות מותר לטלטל גם נר חשמל לצורך גופו ומקומו. וכשנשאל האם מותר לטלטל נר אלקטרי, השיב (אגרות משה או"ח חלק ה סימן כב אות לו) שמעיקר הדין מותר, אכן אין להורות היתר להמון עם, שלא יבואו לזלזל ו'אתי לאיחלופי' ולהתיר לטלטל נר ממש.

כעין פירוש זה כותב הגר"ר **בנימין יהושע זילבר זצ"ל** (אז נדברו חלק ח סימן א אות ב), שגדר מוקצה דשלהבת כיון שאין השלהבת כלי, ולפי זה מסיק שזרם החשמל אין בו ממש ואין המנורה בסיס לו, ושונה משלהבת שהוא מציאות לעצמו. ואדרבה כח החשמל עשוי לשמש את הכלי.

ובמשנת השבת (שבת דף מז). הוכיח פירוש זה מדברי **הרשב"א** (ביצה דף לג), לא ניתנו עצים אלא להסקה, כי מדינת עצים אסורים בטלטול בשבת וביום טוב, שאין להם תואר כלי וכצורות הן, והתירום חכמים ביום טוב רק להסקה לצורך אוכל נפש, ולא לדבר אחר. וכלשון זה כתב **בהשגות הראב"ד** (דף יח מדפי הריף), והטעם לפי שאין עליהם תורת כלי, ולא נתנו עצים אלא להסקה, והרי הם

והנר והשמן והפתילה בסיס לשלהבת, ומיגו דאיתקצאי לכין השמשות איתקצאי לכולי יומא. ונאמרו כמה ביאורים בטעם וגדר מוקצה דשלהבת.

כתב **החזון איש זצ"ל** (אורח חיים סימן מא ס"ק טז), יש לתמוה מאי שנא שלהבת מנר שמן ופתילה, וי"ל שאין דרך לטלטל את הנר בשבת שמא השלהבת תכבה, אי נמי לעולם השתמשות הנר הוא במקומו, ואין דרך לטלטלה, ודבר שאין עשוי לטלטל כלל אף על גב דנהנה ממנו בשבת, חשיב מוקצה. באופן שלישי, מבאר החזון"א לפי שיטת **הגרע"א**, שאפשר לפרש טעם מוקצה דשלהבת משום 'נולד', דכל הזמן יש בנר תוספת.

על הפירוש הראשון, תמה **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (מנחת שלמה חלק א סימן יד) כמה קושיות, ואחד הקושיות שאם יעשה נר בעששית המיוחדת לטלטול צריך להיות מותר, ועוד שהרי המציאות הוא שרגילים לטלטל את הנר ממקום למקום, והאריך שם הרבה בכל דברי החזון"א.



וכתב שם **במנחת שלמה** (חלק א סימן יד), יש לתמוה, מדוע השלהבת היא מוקצה, והרי נהנים מהאור של השלהבת, בין כשהנר דולק במקומו, ובין במקום אחר על ידי שמטלטלים את השלהבת עם הנר ונהנים שם מהאור של השלהבת. ומבאר, 'ואמרת ליישב בדוחק' כיון שהשלהבת הולך ומתחלף כל הזמן מעמוד ראשון לשני ומשני לשלישי וכו' והוא גם עיקר וחשוב מאד לכן רואין אותו כדבר נפרד מכולם, וכיון דמכל מקום אין בו ממש ולא בר טלטול הוא ככלים ואוכלים ושאר הדברים הניתלים בשבת, לכן יש עליי שם מוקצה.

2. טלטול מנורת חשמל

העולה לדינא: ומסיק במנחת שלמה לפי דבריו, שמנורות חשמל או תנור חימום חשמלי יהיה היתר לטלטלם, ואפילו לדעת החזון"א, כיון שאין בהם חשש כיבוי ואין להם קביעות מקום, והחוסים האדומים שבתנור והחוט להט במנורה קבוע כל הזמן, בלי שום תוספת מרגע לרגע.

והוסיף **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** בספריו (מנחת שלמה תוכן הענינים תשובה יד, מאורי אש פרק שני ענף ג עמוד קיד במהדורה החדשה), וכעין זה בתשובה **להגר"ר משה ידלר שליט"א** (מאור השבת חלק ד עמוד קמ), שכל מה שכתב זה רק לפלפל ולעורר לב המעיינים ולא למעשה, כי גם אם האמת שמותר בטלטול מיחזי כעובדין דחול, ויש חשש תקלה שיבואו לומר שאינו אש ומותר להדליק ולכבות בשבת, ואף שאין לנו להוסיף גזירות על חז"ל, הנח

האסור, ולדעת הג"ר נתן גשטטנר זצ"ל (שו"ת להורות נתן חלק י סימן לו) מאוורר אין בו שלהבת כשפועל, ולא שייך לאסור משום בסיס לדבר האסור, ומסתפק אם דינו ככלי שמלאכתו לאיסור ומסיק שמכל מקום ברור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

שמא ינתק: ולדעת המנחת יצחק (חלק ג סימן מג, חלק ג סימן קלח, חלק ו סימן כא) לגבי מיחם חשמלי שמחובר לזרם החשמל, אסור להזיזו משום איסור טלטול מוקצה כי הזרם עצמו מוקצה מדין נולד, ועוד יש לחוש שמא ינתק זרם החשמל בעת הזזת המיחם, ויבוא לידי איסור כיבוי והבערה בשבת. [ויש לדון האם החשש שמא ינתק, שייך במכשירי חשמל המצויים כיום, שהחוט חשמל תקוע בחוזק בשקע בקשר בל ינתק]. ולגבי טלטול חלק מהמכשיר שאין בו זרם חשמל, כגון ברז של מיחם, הוא מתיר מטעם שחלק ההיתר אינו מוקצה ומלאכתו להיתר, כמו שמותר לפתוח ולסגור דלת של תנור ומקרר, אף שהתנור והמקרר מוקצה. ונחלק עליו באגרות משה (או"ח חלק ג סימן ו), שמותר להשתמש בשבת בשמיכה חשמלית, ואין לחוש שבתוך שנתו ינתק את זרם החשמל, שאינו מתכוין ואינו פסיק רישא, ועוד שרוצה שישאר בחשמל, והוסיף שידביק סימן לשקע שלא יוכל לנתקו בשבת מזרם החשמל.

4. חוט להט

האם חוט להט דינו כשלהבת: כתב הרמב"ם (שבת פרק יב הלכה א), והובא גם במגן אברהם (סימן שיח ס"ק י) המחמם את הברזל כדי לצרפו במים הרי זה תולדת מבעיר וחייב. והראב"ד (שם) חולק עליו. ויש מהפוסקים שהוכיחו מדברי הרמב"ם, שברזל לוחט נחשב כמו אש שהרי חייב עליו משום תולדת מבעיר, ואם כן כל מכשיר חשמלי שיש בו חוט להט הוא בכלל מוקצה דשלהבת, ואסור לטלטלו. ויש חולקים על הדימוי, ותלוי בטעם וגדר מוקצה דשלהבת (ראה הרחבה בגיליון עומק הפשט מספר 293).

ולדעת הג"ר אשר זעליג וייס שליט"א (מנחת אשר שבת סימן ג, שו"ת מנחת אשר חלק א סימן לג, מכתב לענין טלטול קומקום או מנורה בשבת), לגבי טלטול מיחם חשמלי ומנורת לילה שיש בהם חוט להט, מוקצה דשלהבת הוא רק בנר, כי שלהבת אין בה גוף ולא צורה ולא שייך לטלטלה ואינה כלי, אבל חוט להט הוא חלק מכלי שלם, ויש לפלפל אם דינו ככלי שמלאכתו להיתר או ככלי שמלאכתו לאיסור, ויש להחמיר שלא לטלטלה כי אם לצורך גופו ומקומו, אם לא בשעת הדחק, אבל ודאי אינם כמוקצה דשלהבת, ואינם בסיס לדבר האסור דכלי גמור הוא.

לדעת הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל (אור לציון חלק

כאבנים. עכ"ל. ולפי זה מובן שהשלהבת שאין בה ממש לא נחשבת כלי, שאילו היה בשלהבת תורת כלי, לא היו העצים מוקצה כאבנים שהרי הם מוכנים להסיק בהם אש.

יותר מפורשים הדברים **בצל"ח** (שבת דף מד. ד"ה מטה), שכתב בזה הלשון: "... אבל הא ודאי דנר בעודו דולק אסור גם לצורך גופו ומקומו, שהרי בשעת דליקתו הוא בסיס לשלהבת, והשלהבת לאו כלי כלל הוא, ואסור בודאי לצורך גופו ומקומו".

3. דין זרם החשמל

זרם החשמל מוקצה: לדעת הג"ר נסים קרליץ זצ"ל (חוט שני חלק ג עמוד סא), כיון שהראשונים לא ביארו לנו גדר מוקצה דשלהבת, והחזון איש ביאר בשני אופנים, או שאין מטלטלין אותו שמא יכבה, או שהדרג אפילו בחול להשתמש בו רק במקומו, לכן הוא מורה למעשה לגבי מוצרי חשמל לפי הדרגות דלהלן: מכשיר חשמלי שמקפיד עליו, דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, מכשיר חשמלי שאינו מקפיד עליו ויש לו גוף לוחט, דינו כמוקצה דשלהבת, מכשיר חשמלי שאינו מקפיד עליו ואין לו גוף להט, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, כי עיקר תכליתו על ידי איסור.

ומסתפק, אולי זרם החשמל שבו דמי לשלהבת, והכלי בסיס לזרם החשמל כמו שהנר בסיס לשלהבת, ואסור לטלטלו כלל. ומכריע למעשה, אם מחובר לזרם החשמל, דמי לשלהבת ויש לחוש ולא לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו, ואם אינו מחובר לזרם החשמל במחוץ, כמו שעון, מותר לטלטלו ככלי שמלאכתו להיתר.

ולדעת הגר"ש אויערבאך זצ"ל (ארחות שבת פרק יט הערה רמא רמג, חלק ב מילואים אות ז עמוד תקצג), כיון שהשלהבת חמה ושורפת ואנשים מתרחקים ממנה ככורח מפני האש, לא נחשבת ככלי המיועד לשימוש בשבת, ורק ביום טוב משתמשים בשלהבת לבשל ולהעביר האש, אינה מוקצה. ולכן סובר שהמיחם דינו כבסיס לדבר האסור, שהעיקר הוא הגוף חימום ולא המים. והוסיף שאין הבדל אם יש חוט להט או אין חוט להט, תמיד הוא בכלל מוקצה דשלהבת.

ולדעת הציץ אליעזר (חלק ו סימן ו אות ד) יש לאסור לטלטל מנורות חשמל וכסברת החזו"א, מפני שלעולם השתמשות הנר הוא במקומו ואין דרך לטלטלה. אבל מכשיר שמיעה מותר לטלטלו כדין כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו.

ולדעת הג"ר מרדכי יעקב ברייש זצ"ל (שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן קיח, חלק ג סימן קפא), זרם חשמל אינו כשלהבת כיון שהוא כח שאינו נראה ולא נולד ממנו שום מוחש, ולא שייך לומר בכלי חשמלי דהוי בסיס לדבר

יתירו נורות לד, יבואו להקל בכל הנורות. וכן מביא בשם **הג"ר צבי ובר שליט"א**, שיש להורות שדינים כמוקצה דשלהבת בכל אופן.

מותר רק ברגל: לדעת **הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (שבט הלוי חלק ח סימן קסז אות א), מאוורר שאינו פועל, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו. מאוורר כשהוא פועל, יש להסתפק האם דינו כמוקצה מחמת גופו כמו שלהבת, או שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך גופו או מקומו, ומסיק שאם מטלטלו ברגל אין מזניחים אותו, כדעת **המשנ"ב** שטלטול בגופו מותר בכל גווניו, ודלא **כחהז"א** שטלטול בגופו מותר רק בדרך הילוכו. לא נתברר בדבריו מה דין נורת לד, אבל מוכח מדבריו שמסתפק אם כלי חשמלי הוא בגדר שלהבת, ולכן אם מטלטל ברגל אין מזניחים אותו.

מוקצה גמור: ולדעת **הג"ר נתן קופשיץ שליט"א** כל כלי חשמלי שדרך השימוש בקביעות הוא על ידי מלאכה הוא בכלל מוקצה דשלהבת, שהוא 'מוקצה מחמת איסור' כלשון הגמ' בשבת, שעיקר השימוש בשלהבת הוא בהדלקה וכיבוי, כדין כלי שכל מלאכתו רק לאיסור ואין בו תשימי היתר שנקטו הרבה פוסקים שאסור בטלטול אפילו לצורך גופו ומקומו. ולכן גם נורת לד ופלורסנט ומאוורר, למרות שאין בהם חוט להט וגוף חימום, אסורים בטלטול אפילו לצורך גופו או מקומו, כדין מוקצה דשלהבת.

הוראה לאיסור: ולדעת **הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א** (במכתבו), יש להורות לאסור לטלטל פנס משום שאינו סתם 'זילתא דשבת', כמו שאוסרים במכשירים שיש בהם אוושה מילתא. אלא שכיון שכל מכשיר חשמלי שונה מחברו, ובפרט מכשירי התאורה, שבחלק מהם יש הצתה ובחלק מהם אין הצתה כלל, לכן נקטו הפוסקים לאסור את כולם בטלטול, כדי שלא יבואו לטעות בין המכשירים השונים, וכדי שלא לתת לכל אחד את תורתו בידו. והוא ענין מה שאמרו חז"ל (פסחים לז. מועד קטן יד.). יאמרו סריקי בייתוס מותרין וכו'.

למרות שנוכל לומר את הסברה הזאת בכל כלי חשמלי אך הדבר שייך בעיקר במכשיר המיועד 'לתאורה', שבה יש עד היום מנורות עם גופי להט, וגם שאר המנורות 'נראים בעיני העולם כאש', ואנשים פשוטים אינם יודעים לומר מה החילוק בין מנורות להט למנורות לד, ולכן אסרו את כל סוגי המנורות, והתירו לטלטל שאר כלים חשמליים ביתיים. [כמובן שגם את שאר המכשירים החשמליים, לא התירו אלא מכשיר המיועד לטלטול, ולא מכשיר המיועד לשימוש במקומו, אבל זה כבר סוגיא נפרדת].

וכתב **בפסקי תשובות** (סימן רעט אות א, סימן שח אות

ב פרק טו אות א) כל הכלים החשמליים מוקצה מחמת חסרון כיס, כי אדם מקפיד לא להשתמש שימוש אחר, וכיון שמלאכתם לאיסור דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, מלבד כלים מועטים שיש להם שימוש היתר בשבת כמו קומקום.

5. תאורת לד ופלורסנט

בשנים האחרונות התמעט השימוש בנורות בעלי חוט להט, ורוב הנורות החדשות הם נורות פלורסנט או לד ללא חוט להט (תאורת בית, תאורת חירום, פנסים, ועוד), לגבי הפעלה וכיבוי, פשוט שאסור ואין כאן מקומו להאריך בטעם האיסור, ונחלקו פוסקי זמננו האם נאסר בטלטול מדין מוקצה.

מוקצה דשלהבת: לדעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** כעדות **הג"ר יצחק דרזי שליט"א** (בספרו שבוע יצחק - חלק א מוקצה פרק יד עמוד קעז אות ד, חלק יא פרק יב הערה טו, חלק יד עמוד קעד בהערה, אשרי האיש או"ח חלק ב פרק יז אות קלו, שלמי יהודה), ועדות **הג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א** בשמו, כיון שלא ברור לנו מספיק טעם איסור לטלטול שלהבת, לכן כל מכשיר חשמלי שיש בו חוט להט כגון מנורת חשמל, תנור חימום, פלטה חשמלית, קומקום חשמלי, דינם כמוקצה דשלהבת בשעה שהם מופעלים, או אם היו מופעלים בבין השמשות, ואסורים בטלטול אפילו לצורך גופו ומקומו, אבל מאוורר וכדומה שאין בו חוט להט, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

והוסיף **הגרי"ש**, שגם נורת לד הוא בכלל האיסור, שהרי מסברא היינו מתירים לטלטל נר כדין כלי שעומד לשימוש, וחז"ל אסרו, אם כן יש לאסור בטלטול כל דבר שמאיר ויש לו דמיון לנר. ולאחר שבדק נורת לד, הורה שאין הבדל בין סוגי הנורות, ואסור לטלטל תאורת לד אפילו שאין בה שלהבת, וכמו בנר רגיל. וכן לגבי טלטול מנורת פלורסנט, הורה לאיסור. והוסיף 'אין לי ספק דבגזירת מוקצה דנר, לא פלוג בין תאורה זו לתאורת אש, ואסורה בטלטול'. ואילו היה ידוע לנו טעם האיסור בטלטול נר, היינו יכולים לחלק בין סוגי הנורות, אבל כיון שלא ידוע לנו, הכל בכלל הגזירה. ובשבות יצחק דימה לזה מה שכתב **החזון איש** (יו"ד סימן קנ ס"ק יא), שיש איסורים שהראשונים היה פשוט להם צריך לגזור עליהם מסברא, ואסרום אף שלא במושב בית דין.

ועל פי השבות יצחק, נקט **בארחות שבת** (פרק יט סעיף קפא), שאסור לטלטל נורת פלורסנט ניידת. וכתב **בשלמי יהונתן** (לוח המוקצה ערך מנורות פלורסנט ובהערה 525) שהחמירו גדולי הפוסקים שמנורות פלורסנט מופעלת ואפשר לניידה דינה כמוקצה גמור, לפי שלא ידוע בדיוק הגדרת מוקצה דשלהבת, ולמיגרד מילתא אסרוה, שאם

צג) מותר לטלטל ביום טוב פנס דולק ואינו מוקצה, כדין שלהבת שאינה מוקצה ביום טוב, אך מטעם אחר יתכן לאסור, כי דרך העולם להדליק ולכבות את הפנס פעמים רבות, ויש חשש שמא יבוא להדליק ולכבות את הפנס ביום טוב. ולגבי טלטול מנורה חשמלית ביום טוב, כיון שאין איסור 'מוקצה דשלהבת' ביום טוב, מותר לטלטל כדרכו לצורך.

ולדעת הארחות שבת (פרק יט הערה רמג), **ואחד מגדולי הוראה שליט"א**, כיון שאין אפשרות להשתמש בשלהבת של התאורה לבישול ולהדלקה, נורה החשמלית מוקצה ביום טוב כמו בשבת, ואינו דומה לנר שמותר לטלטל. ולדעת הג"ר **משה מרדכי קרפ שליט"א** (הלכות חג בחג דיני מוקצה ביו"ט הלכה יט והערה 35) הרבה טעמים נאמרו באיסור בסיס לדבר האסור דנר, ולכמה טעמים שייך איסור זה אף במנורות חשמליות ופנסים ביו"ט, דהרי אסור להדליקן לגמרי מדין תיקון מנא ומוליד, ואסור לכבותן, ולא שייך לגעת בהם, וחמורות יותר מנורות שמותר להדליקן ביו"ט בהעברת אש, ולכן יש להחמיר בזה ביו"ט. ויש אומרים שדין ככלי שמלאכתו לאיסור אפילו בשבת, ואף שלא הורו לו למעשה בשבת, מכל מקום ביום טוב אינו מוקצה. **מקורות:** מקורות רבים ונפלאים לענין זה אפשר למצוא: הג"ר **משה ידלר שליט"א** בספרו **הנפלא מאור השבת** (חלק ד), גיליון **ללמוד ולקיים** (כ"ו תמוז תש"פ), מאמר הג"ר **אליהו אלחרר שליט"א**, מאמר מהג"ר **אפרים ברקלי שליט"א** (גיליון יפיק תבונה), הג"ר **יחיאל יהודה זיבלר שליט"א** (גיליון נועם שבת ויחי תש"פ).



ד), כל סוגי מנורות לילה ופנסים על בסיס של אור ניאון ופלורסנט לדברי הכל אין בהם איסור מוקצה מחמת גופו, אלא נחלקו הדעות אם דינם ככלי שמלאכתו להיות, או כיון שעבודתם על ידי זרם חשמלי דינם ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותרים בטלטול רק לצורך גופם ומקומם. והדגיש שאם מקפיד עליהם שלא להזיזם ממקומם, דינו כ'מוקצה מחמת חסרון כיס'.

ככלי שמלאכתו לאיסור: ולדעת הג"ר **משה שטרנבוך שליט"א** (בתשובה להגר"מ פטרפרויד משנת תשס"ו) והג"ר **יצחק יוסף שליט"א** (במכתבו, וראה ילקוט יוסף שבת כרך ה עמוד ריב), והג"ר **אופיר מלכה שליט"א** (הליכות שבת חלק ב עמוד קטו), ושו"ת **מחקרי ארץ** (חלק ז או"ח צז), שנורת לד בתאורת חרום ללא חוט להט, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, כגון כאשר צריך לגופו להשתמש באורו, ורק בנורה עם חוט להט יש לאסור.

6. ביום טוב

לטלטל מנורת חשמל: לדעת הג"ר **יצחק יעקב וייס זצ"ל** (מנחת יצחק חלק ג סימן מג) והש"מ **ר' שבת כהלכתה** (פרק יג סעיף מו) מותר לטלטל ביום טוב מנורת חשמל דולקת. והוסיף המנחת יצחק שאמרינן פוק חזי מה עמא דבר כי אינו חמור מנר שעוה, למרות שבנר אפשר להדליקו מנר אחר ובמנורות חשמל לא שייך זה. וההיתר שייך לפי שני הטעמים שאסור לטלטל נר בשבת, א' משום מלאכתו לאיסור, ב' משום דנעשה בסיס לדבר אסור. לדעת הג"ר **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני יו"ט עמוד

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **לטלטל שלהבת:** בגמ' מבואר דשלהבת מוקצה, ונחלקו האחרונים בגדרו וטעמו. לדעת החזו"א הטעם מפני שאין דרך לטלטלו שמא יכבה, וגם בימות החול אין אדם מטלטלו. ולדעת המנחת שלמה, הטעם מפני כי השלהבת מתחדש ומתחלף ואי אפשר לטלטלו. ולדעת האגרות משה הטעם מפני שהוא כאבן ואינו חשוב כלי. ולדעת הארחות שבת הטעם מפני שבני אדם מתרחקין מהשלהבת ולא חשיבא כלי המוכן לשימוש.
- ב. **מכשירים חשמליים:** לדעת הגר"ז איערבאך והגר"ש אלישיב אסור לטלטל מנורה או תנור שיש בהם חוט להט. לדעת הגר"מ פיינשטיין מותר וכן נהג הוא למעשה, ולהמוין עם יש להורות לאיסור. לדעת הגר"נ קרליץ מכשיר חשמלי שמקפיד עליו דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, מכשיר חשמלי שאינו מקפיד עליו ויש לו גוף לוהט דינו כמוקצה דשלהבת, מכשיר חשמלי שאינו מקפיד עליו ואין לו גוף להט, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, כי עיקר תכליתו על ידי איסור. ואם מחובר לזרם החשמל, דמי לשלהבת ויש להחמיר ולא לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו.
- ג. **שמא ינתק:** לדעת המנחת יצחק אסור לטלטל מחשש שמא ינתק זרם החשמל בעת הזזת המיחם, ולדעת האגרות משה לא חוששים שיתנתק, ויש לכתוב סימן על השקע שלא ינתקוהו בשבת.
- ד. **תאורת לד:** מנורת חירום שאין בה חוט להט, לדעת הגר"ש אלישיב אסור לטלטלה. לדעת השבט הלוי יתכן שמי שמטלטל על ידי הרגל, אין מזניחים אותו, לדעת הגר"מ שטרנבוך דינה ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לצורך גופו ומקומו.
- ה. **יום טוב:** נחלקו הפוסקים האם מותר לטלטל נורה חשמלית ביום טוב, כשם שמותר לטלטל נר רגיל, או שאסור לטלטל משום שאסור להדליקם ביום טוב, ומשום שאי אפשר לבשל בהם, ומשום שמא ידליק ויכבה כפי שרגילים תמיד.

בית הוראה הילכתא

שאלה: קומקום חשמלי שיש לו 'נורת בקרה' נורה אדומה קטנה המסמנת שהמכשיר פועל על 'מצב שבת', האם מחמת הנורה הכלי מוקצה, או שמותר לטלטל את הקומקום למרות שמטלטל את הנורה, כדין 'טלטול מן הצד' לצורך דבר המותר?

תשובה: נחלקו בזה פוסקי זמנינו, לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (נותר דף קל"א עמוד שכה), אם יש ב'נורת ביקורת' א"ש כלשהו, שיש שם חוט להט בויער המקומם מוקצה, ואם אין ב'נורת ביקורת' חוט להט אלא אור בעלמא אינו מוקצה, והמצאיאות ברוב המקרים שניין חוט להט ב'נורת ביקרה' (למרות, שלדעת נורה ח"ל חוט להט היא גם בכלל ב'נורת ביקרה', כמל מקום לבני נורת ביקרה' א"ש החמיר). ולדעת אחד מגדולי הוראה שליט"א (שיעורי הלכה סימן שכה) ההיתר לטלטל מאונור הוא רק כשאין נורת ביקורת, אבל אם יש נורה סתנה, אפילו שאינו חוט להט נאסר לכל הכלי בטלטלו.



מאז ועד היום, הופיעו הרבה דגמים של מנורות לשבת, ביניהם באישור משמרת השבת, מכון מדעי טכנולוגי להלכה, ועוד. והשאלה, לפי כל הסברות מה הדין בדגמים השונים, ומהם תנאי ההיתר.

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות יושלכו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה) בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא'
3. בפקס מספר 1532-6507823
4. במייל 5047867@gmail.com

**הזוכה בהגרלת גיליון 293 בסך 100 שקל מזומן
כמר יהושע אלימלך ובר הי"ו
ביתר עילית**

לעילוי נשמת הנערה הצדקנית אסתר בילא פולק ע"ה,
בת יבדלחט"א הג"ר מאיר טוביה שליט"א, נלב"ע ט"ז
טבת תשפ"א, ת.נ.צ.ב.ה.

עדכוני הלכה

ממחטות לחות בשבת

בימים אלו מתפרסם מכתב חדש, תחת הכותרת אזהרה בענין השימוש בממחטות לחות בשבת, בחתימת ידם של הג"ר משה שאול קליין, הג"ר שריאל רוזנברג, הג"ר ששון צבי רוזנבלט, הג"ר צבי ובר, הג"ר שלום יוסף גלבר, הג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין, הג"ר מנחם מגדל לובין שליט"א.

פולמוס המגבונים, הופיע בהרחבה בגיליונות 'עומק הפשט'; גיליון מספר 240 בנושא 'מגבונים לחים בשבת', גיליון מספר 241 בנושא 'ספריי לניקוי תינוקות בשבת', גיליון מספר 242 בנושא 'הכשר למגבונים'.

נושא הגליון הבא:

'פתיחת וסגירת שבת לעמפ'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט

אויפגאבעס

ד"ר דבורה גולדסון

בירורו כלכלה אקונומליות

1997-1998

קו מידע הלכתי

חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

02-6507823:079

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות,
עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...